

Мирослав Здјелар

адвокат у Новом Саду

главни и одговорни уредник *Гласника* од 1987. до 1994. г.

СВЕ БИЛО ЈЕ РЕЧ

Сећање на једно време и једног човека: Милорад Ботић (1913—2007)

Само ВРХОВНИ ТВОРАЦ зна да ли је баш све што се догодило — већ било уписано у Велику Књигу Живота и колики је наш допринос сопственој судбини, али нема сумње мало је оних који су на сваком кораку свог животног пута били сигурни да је то њихов пут...

Милорад Ботић је слутио своје координате, своје дуго путовање кроз живот, своја два века. И био је сигуран. Знао је са временом, увек у корак (никада нисам чуо да је рекао „она времена су била добра, ова не ваљају“), савршено разумевајући и спајајући Први дан са Последњим, потпуно уверен да ће свој задатак извршити.

А какав је то задатак био — није се могло сагледати док стране нису склопљене. Тек када је Запис завршен, види се целина и смисао бележења, чак и сасвим обичних дана, оних дана за које Енглези имају израз „недешавање“, обичних разговора обичних људи — лагано их водећи ка висовима смисла и лепоти казивања.

Милорад Ботић нам је дао питку читанку на длану, спојио је животе и судбине многих генерација. Био је енциклопедист по ширини интересовања и стваралачкој упитаности, прегалац чији је учинак превазилазио многе групне покушаје.

До последњег дана, 1. јануара 2007. године и према последњој реченици односио се као да баш она носи у себи смисао постојања и одговор на најдубље питање.

Са таквом страшћу и заносом Милорад Ботић је писао свој Дневник, хронику којој се не види сличан пример, поготову међу

људима којима су по природи професије приоритетно штиво: закони, прописи, билтени и судска пракса...

„Професор Александар-Шаца Замуровић, који ми је био разредни старешина у петом разреду Гимназије у Врбасу и предавао Латински и Српски, подстакнуо ме је да пишем Дневник. Било је то 1930. године... Професор Замуровић био је премештен из Новог Сада у Врбас, па је путовао истим јутарњим возом Нови Сад—Врбас, као што сам у то време и ја, и читава булумента ђака из Пашићева. Истина, он другом класом, а ми трећом, но до Гимназије смо ишли заједно, а организовао нам је и доручак у Школској поликлиници. Понашао се као родитељ.

... Другови из тог времена, приближно истих знања и интересовања нас четворица (Слободан Лазић из Београда, Јозеф Милер и Хајнрих Галаунер из Инђије, и ја, (Милорад Ботић) из Пашићева), формирасмо другарски клуб „Кварто”. Свако од нас имао је и нади-мак. Слободан — Маркиз, Јозеф — Сеп, Хајнрих — Мац, и Милорад — Бојар Бота. Тако смо провели четири године виших разреда. Остали, упркос неповољним временима живљења, у добрим односима до краја живота. Како смо најдуже живели, Јозеф и ја, дописивали смо се до Јозефове смрти: из Новог Сада и Минхена.”

Замислите, пола века разговора о темама и догађајима удаљеним неколико стотина километара, са идеолошком баријером и ратним наслеђем између држава преко којих су путовала писма пријатеља. И нема замора, засићења, нема одустајања. Од првог до последњег дана.

Шта друго, него богатство духа.

Милорад Ботић је био песник адвокатуре, а онда неком чудном иронијом Творчевог записа и — адвокат песнику, дајући на сопственом примеру допринос не баш усамљеној тези да су песници више учинили за слободе и права човека од оних који су професионално позвани да о томе брину.

„Песме сам као ђак писао по свескама, а као адвокат по списима.”

Крај опорих, спорих и почесто конфузних и неповезаних редова судских записника — на маргинама су остали стихови песника.

У некрологу свом блиском колеги и песнику др Воји Мијатовићу написао је:

„Адвокат је потиснуо песника и прогутао композитора.”

Код њега самог, таквог разрешења није било — адвокат и песник имали су своје време, простор и посвећеност. Све до пред сам крај, када ми је у једном од оних разговора када се сабира време, рекао:

„Жао ми је да сам остао, ипак, пређутани песник, јер ми се сада чини да ми је поезија можда и милија од права.”

Можда. Једини пут када није био сигуран.

У тешким, олујним временима када је било забрањено и говорити о оном што је забрањено, када је адвокатура била оспоравана, или игнорисана или нападана, као кочничар друштвеног прогреса, подривач правосуђа, а једно време и као народни непријатељ (када је сељацима писао молбе за иступање из задруга) и када је уређивање послератног „ГЛАСНИКА” био смео и ризичан подухват, поезија је имала своје неосвојене просторе, будући увек изнова веру у лепе завршетке бесконачних дуела и искушења, налазећи свој извор у плитким бунарима Бачке.

Прелепо детињство знало је да сачува лепе слике дечачких јутрења и зато је било прелепо (а не само зато што није било лако), и да разбукта радозналост, коју живот својим добима мења, али која је само код песника заносом испуњена. Сlike Милорада Ботића су снажне и топле, толико да их је успео пронети кроз време и сећања, као топлу струју, кроз цели свој живот.

Војводина је опевана у песмама које заслужује и у којима се њена лепота блиставо огледа, али нико није са толико љубави певао о обичним призорима Бачке и њеним локвањима,

о њеним барама и рукавцима / о Јегричкој која кроз Бачку броди као велики Друм / плодна и родна / отежала / једва да кроз Кер протече / о Бачкој благородној долини Света/ о Бачкој земљи блистања / рујаве пшенице / златалих сунцокрета / кукуруза у зрењу / дебелих река / широких бара / уских канала / плитких бунара / о локвањима који се само речима могу насликати / о мистичној тишини старокерског гробља које чува успомену на сеоску лепотицу Катицу, Вавику, Манцику и Милку...

Заиста, ништа нам овај живот не дугује, осим само мало љубави... Како нам то мало љубави све чешће недостаје...

Тај свет, романтично-ботићевски свет, као да је све време био инспирација и уточиште, радост живота и неугасла нада. И зато тај свет, адвокатури упркос, није бринуо за свој незаборав. Ни онда када су понекад опоре адвокатске дужности тражиле цео простор и целу личност за себе, тај „старокерски свет” био је и изнад и испод, свуда околу оног што се дневно дешавало...

Ни онда када су старокерску вилу оденули у ружни шињел пољитике и када је романтика добила најбизарнију улогу коју је икада одиграла.

Тог јутра, 1972. године стигла је оптужба са надлежног места. Оштра политичка осуда часописа Адвокатске коморе Војводине. Много гласова против *Гласника*, поиграла се насловом дневна штампа,

стварајући лажни утисак уређивачке независности и аутономности (преносећи оцене Покрајинског комитета).

Диспозитив оптужбе: Историја адвокатуре на територији Војводине и њене Коморе у раздобљу од 1921. до 1971. године приказана је и објашњена са становишта професионалног романтизма, некритички и углавном ненаучно.

Била је то и Оптужба и Пресуда. И романтици, и професији, и Историји. Уз понешто људи. Нема суђења — има казне.

„Најурили су цео Уређивачки одбор *Гласника* на челу са мном, и Савет *Гласника* на чијем је челу био др Никола Воргић.”

А потом следи — знана прича, горка искуства и стварност чине горком. Више није могао да пише и објављује у *Гласнику*, који је 20 година уређивао, и у којем је до тада објавио 297 текстова о адвокатури, адвокатима, правосуђу и времену кроз које смо пролазили.

Милорад Ботић је преживео те оптужбе и као писац.

„После неколико година, могао сам поново да пишем. Истина, прво некрологе, а касније и чланке.”

Цена коју је платио била је велика, али је адвокатура добила много. Добила је пример најчаснијег свог задатка: борити се за истину и онда када за успех нема још много изгледа.

Знао је да је људска мисао пенушава талас а да је власник истине писана реч и да ће време направити склад, чак и на овом простору где неправде харају као олује и где је завршни ударац — заборав. Празнина у памћењу, брисање са листе угледника, изопштење које меље спору, али дозлабога ситно.

Наставио је да бележи. Ништа не сме бити заборављено и нико не сме бити заборављен. И у тим најтежим тренуцима по себе, није дозволио да се подигну зидови тишине над онима чији је грех био у томе да су корачали тај пресудни „корак испред”, увек тај корак који ломи и време и свог актера... Почео је да пише огледе, есеје, скице за биографије, медаљоне, у својој соби у Улици краља Александра, већ тада пркосно и самоуверено насловивши тај свој „кажњенички сvezак”: ИЗ НЕОБЈАВЉЕНЕ КЊИГЕ — АДВОКАТУРА, у припреми за штампу. Био је сигуран у своју мисију.

Написао је прилоге за биографију десетине адвоката, који су били великани адвокатуре, а за које у појединим раздобљима историје није било места чак ни у некролозима: др Фрања Сич, др Федор Адамовић, Коста Хаџи, др Војин Мијатовић, др Стеван Керекеш, др Жарко Томин, Стеван Слијепчевић, Бранко Перић, Радивој Ковачевић.

Бележио је сусрете са људима, њихова казивања, традиционално дружење у Комори „петком у подне”, анегдоте из коморског и адвокатског живота, извлачио је науку и зрна мудрости.

Тако је забележио и анегдоту везану за Косту Хаџи, коју ћу овде поменути, јер се и кроз њу провлачи нит Творчевог записа, која је пратила њеног аутора.

„Коста је био предратни опозиционар, уредник листова, спортски радник, одличник Матице српске. Када сам предложио да се Коста укључи у рад Коморе и постане њен секретар, иако је у то време био потиснут из других друштвених организација, и изнео то Покрајинском секретару за правосуђе, овај ми рече:

„Па, Коста иде у цркву.”

Знао сам да Коста не само што иде у цркву, него је и секретар Епархијског одбора Епархије Бачке, но мени то није сметало.

Брзо се снађох у муци, те одговорих: „Да, тачно је да Коста иде у цркву, али Коста седи за левом певницом.”

Секретар ме зачуђено погледа, али оћута. Коста је постао секретар Коморе и много је учинио за Комору и адвокатуру.”

Како су изукрштане стазе којима ходамо. Зар не?

Није лако саставити нити ове хронике, јер су оне у савршеном складу. Живимо у лажном уверењу да владамо животом и да ћемо догађајима ми одредити место. Не, они ће добити своје место када им буде време. Човек је непрекидно на мегдану са речима старим хиљаду година, а још није изговорена и написана реченица која ће отворити Врата Судбине.

Ја верујем у речи. Милорад Ботић ми је пренео ту веру. Треба записивати, постоји смисао, само треба бити стрпљив, све док нас служи перо. Речи су сиромашне чак и код песника, а Живот је уметност. Није лако уронити у тај свет.

Све је било и прошло, а ипак није све речено. Вода отиче, и све што је човек до сада спознао — казује да тече ка циљу. Другачије не би имало смисла. Река без циља, живот без краја. Каква би то празна прича била.

Долазе нове истине, саопштиће их неки други људи.

А свет убрзава. Са ког места пуца стартер? Одакле долази тај темпо? Живот више није дугачка прича. Све стане у једночинку. Једино се душа не да. Душа обликује дешавања.

И ово што је обликовао Милорад Ботић — можда је последња романтична прича са овог места.